

УДК 811.111'42

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР СЕНС ЖИТТЯ У РОМАНІ ДЖОНА ГРІНА «У ПОШУКАХ АЛЯСКИ»

Давидова Т.В., к. філол. н.,
старший викладач кафедри практики англійської мови
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Голуб В.Ю., студентка
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті проаналізовано концептуальний простір СЕНС ЖИТТЯ у романі Джона Гріна «У пошуках Аляски». Встановлено структуру концепту СЕНС ЖИТТЯ з його поняттєвим, метафорично-образним та смисловим компонентами.

Ключові слова: концепт, концептуальний простір, ядро і периферія, стабільні (інваріантні) та маргінальні (варіантні) ознаки.

В статье проанализировано концептуальное пространство СМЫСЛ ЖИЗНИ в романе Джона Грина «В поисках Аляски». Установлена структура концепта СМЫСЛ ЖИЗНИ с его понятийным, метафорично-образным и смысловым компонентами.

Ключевые слова: концепт, концептуальное пространство, ядро и периферия, стабильные (инвариантные) та маргинальные (вариантные) признаки.

Davydova T.V., Holub V.M. CONCEPTUAL SPACE SENSE OF LIFE IN JOHN GREEN'S NOVEL "LOOKING FOR ALASKA"

Academic researches of recent years have been carried out in the field of cognitive linguistics, in particular linguistic concepts, which gives the scientists a possibility to understand the processes of thinking more widely and deeply, which results in the categorization and conceptualization of the world in human mind. The basic notion in the modern research of linguistic-cognitive paradigm is the concept.

Modern cognitive linguistics considers the concepts as a way of forming knowledge about certain objects of the basic origin of the semantic scope of the language. The linguistic manifestation of universal categories of culture can reveal their distinctive features and axiological characteristics in a particular linguistic culture. This explains the gigantic range of concepts, among which the concept SENSE OF LIFE plays an important role. The clarification of SENSE OF LIFE is constantly focused on humanitarian studies, namely, philosophy, psychology, sociology and cultural studies.

The need for a comprehensive study of the concept SENSE OF LIFE based on the material of John Green's youth novel "Looking for Alaska", the diversity of the issues in it, its popularity in the circle of readers, as well as multi-addressing, the focus on teenage and adult readers, determined the choice of our scientific work topic.

The topicality of our investigation is determined by its involvement in a range of key issues of the cognitive-discursive paradigm of linguistics, based on the study of various versions of representation of the essence of human existence in the form of concepts. In addition, the relevance is reinforced by the orientation of the work to identify the ontological status of the concept of SENSE OF LIFE, the reconstruction of its structure and the definition of the means of its figurative actualization in the discourse of John Green's novel "Looking for Alaska," which confirms the compliance with modern reconnaissance of artistic linguistic concepts.

Key words: concept, conceptual space, nucleus and periphery, stable / variable features.

Постановка проблеми. Останнім часом активно розвивається американська молодіжна література, зорієнтована на підліткову читацьку аудиторію. Її найвизначніші представники звертаються як до гострих соціальних актуальних проблем, так і до питань релігійно-філософського характеру. Визначальне місце у сучасному літературному процесі належить прозі. Неабияк збагатився її жанровий діапазон. Прогресують детектив, трилер, містика. Основні проблеми, до осмислення яких звертаються представники сучасної літератури, – це пошук молодю

людиною себе, визначення життєвих орієнтирів, цінностей, сенсу життя, протест проти «жорстоких» звичаїв «дорослого» світу з його лицемірством та подвійними стандартами. Великим успіхом стало те, що письменники мають змогу самовиражатися в індивідуальному мовному стилі, який визначає їх характер та світосприйняття, що, безумовно, приваблює читача. Сьогочасна література спрямована формувати у читачів мистецькі смаки, морально-етичні переконання, пробуджувати насагу до життя, бажання творити, насолоджуватися життям і зрозуміти, що

насправді важливо. Така проблематика стає більш цікавою для вивчення та дослідження через багатшаровість. У понятті СЕНС ЖИТТЯ наявні специфічні аспекти, що проявляються більшою чи меншою мірою у сутності кожного індивідууму: кохання, дружба, сім'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

З'ясування сенсу життя постійно перебуває у фокусі уваги гуманітарних студій, а саме: філософії, психології, соціології, лінгвістики та культурології. Дослідження останніх років виконуються, безумовно, і у царині когнітивної лінгвістики, зокрема лінгвоконцептології, що надає науковцям можливість ширше та глибше пізнати мисленнєві процеси, внаслідок яких відбувається категоризація та концептуалізація навколишнього світу у свідомості людини. Серед науковців, які вивчали ці питання: Н.Д. Арутюнова, А.Г. Баранов, Л. І. Белехова, М.М. Болдирев, О.П. Воробйова, С.Г. Воркачов, В.З. Дем'янков, С.А. Жаботинська, В.І. Карасик, Ю.М. Караулов, В.В. Красних, О.С. Кубрякова, В.А. Маслово, З.Д. Попова, О.О. Селіванова, R. Jackendoff, M. Johnson, G. Fauconnier, G. Lakoff, R. Langacker, J. Taylor, M. Turner. Базовим поняттям у сучасній дослідницькій лінгвокогнітивній парадигмі є концепт.

Концепти розглядаються сучасною когнітивною лінгвістикою як способи формування знань про певні об'єкти опорного зародження семантичного розмаху мови [15; 18]. Мовна маніфестація універсальних категорій культури дозволяє виявити їхні дистинктивні ознаки та аксіологічні характеристики у конкретній лінгвокультурі. Це пояснює грандіозний спектр концептів, серед яких важливе місце посідає концепт СЕНС ЖИТТЯ. *Концептуальний простір* трактується як деяке уявлення про реальність, що існує у свідомості людини, має абстрактний характер і виражається у вигляді символів – математичних, фізичних та ін. [15; 18].

Необхідність комплексного дослідження концепту СЕНС ЖИТТЯ на матеріалі дискурсу молодіжного роману Джона Гріна «У пошуках Аляски», розмаїття проблематики останнього, його популярність у колі читачів, а також мультиадресатності, тобто спрямованості на підліткову та дорослу читацьку аудиторію зумовили вибір теми нашої наукової роботи. У понятті СЕНС ЖИТТЯ наявні специфічні аспекти, що проявляються певною мірою у сутності кожного індивідууму: кохання, дружба, сім'я.

Актуальність теми нашої розвідки визначається її причетністю до кола ключових проблем когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістики, що спирається на дослідження різних форматів репрезентації суті людського буття у вигляді концептів. Крім того, актуальність підкріплюється зорієнтованістю роботи на виявлення онтологічного статусу концепту СЕНС ЖИТТЯ, реконструкцію його структури та визначенням засобів його образної актуалізації у дискурсі роману Джона Гріна «У пошуках Аляски», що засвідчує відповідність сучасним розвідкам художньої лінгвоконцептології.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізі ідіоспецифіки концепту СЕНС ЖИТТЯ у романі Джона Гріна «У пошуках Аляски».

Для досягнення поставленої мети в роботі розв'язуються такі завдання:

– вивчити поняттєвий компонент концепту СЕНС ЖИТТЯ на основі лексикографічних джерел;

– встановити структуру концепту СЕНС ЖИТТЯ з його поняттєвим, метафорично-образним та смисловим компонентами;

– виявити засоби дискурсивної реалізації концепту СЕНС ЖИТТЯ.

Об'єктом дослідження є концептуальний простір СЕНС ЖИТТЯ, що маніфестується у романі Джона Гріна «У пошуках Аляски».

Предметом дослідження є засоби вербалізації концепту СЕНС ЖИТТЯ у зазначеному романі та його зміст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційно структуру концепту розглядають пошарово або як сферичний конструкт, що має ядро і периферію, представлений стабільними та варіантними ознаками відповідно [15, с. 59].

Концептуальний простір СЕНС ЖИТТЯ акумулює всю палітру ментальних образів, взаємопов'язаних концептуальних сфер, що відбивають знання про СЕНС ЖИТТЯ як певний фрагмент картини світу. У нашому дослідженні, слідом за В.Г. Ніконовою [16], концептуальний простір розглядається як макроконцептуальний конструкт, утворений упорядкованим поєднанням і системною взаємодією всіх концептів, у термінах яких СЕНС ЖИТТЯ осмислюється у романі Джона Гріна «У пошуках Аляски». Взаємодія концептів як складників концептуального простору СЕНСу ЖИТТЯ проявляється у численних різноспрямованих семантико-асоціативних зв'язках між ними [16]. Структура концепту-

ального простору СЕНСу ЖИТТЯ представлена у вигляді трьох площин: універсальної логіко-поняттєвої, образно-асоціативної та смислової.

Національно-культурна специфіка мовної свідомості, яка акумулюється у концептах, на думку С.Г. Воркачова [6], виявляється шляхом аналізу лексичних підсистем, зокрема наявних семантичних ознак. Першим кроком у дослідженні семантичного обсягу концепту традиційно є вивчення його поняттєвого компонента, що експлікується на основі аналізу його мовних репрезентативів [10] як вербалізованих номінаторів концепту, котрі додають до його обсягу диференційних значень, висвітлюючи лише аспект семантики й передаючи окремі властивості концепту [10; 16]. Для розуміння логіко-поняттєвої площини художнього (за В.Г. Ніконовою) концепту СЕНС ЖИТТЯ виявляємо його складники на базі словникових дефініцій лексичної одиниці *sense of life*, що співвідноситься з ім'ям концепту та лексичних одиниць, що входять до її синонімічного/асоціативного

ряду. Задля цього використовуємо методику словникового аналізу, розроблену у сучасній лінгвістиці [10; 16].

Отже, *поняттєвий* компонент досліджуваного концепту вивчаємо на основі аналізу семантики його мовних вербалізаторів – ключових лексем. Мовні одиниці, що репрезентують концепти у текстах, не обмежуються їхніми однойменними лексемами. Для експліцитної номінації зазначеного концепту, з огляду на парадигматичні відношення у лексиці, передбачається залучення синонімічного ряду лексем, які вербалізують досліджуване явище. Згідно з лексикографічними джерелами, словниковий склад англійської мови представлений кількома лексичними одиницями зі значенням «сенса життя» (таблиця 1).

Очевидно, що засоби номінації досліджуваного концепту СЕНС ЖИТТЯ є численними, проте ключовими поміж них обираємо загальноприйнятту номінацію *sense of life*, зафіксовану у лексикографічних джерелах як стале словосполучення на позначення сенсу життя, що визначається як розуміння, сприйняття

Таблиця 1

Ключові лексеми на позначення концепту СЕНС ЖИТТЯ у лексикографічному висвітленні

Ключові лексеми	Синонімічні лексеми
Sense	1) <i>a keen intuitive awareness of or sensitivity to the presence or importance of something: point, meaning, gist, purpose, reason, signification, purport, value, importance, implication [23];</i> 2) <i>perceive by a sense or senses: discern, feel, observe, notice, get the impression of, recognize, pick up, be/become cognizant of, be/become aware of, be/become conscious of, get/come to know, tell, distinguish, make out, find, identify, comprehend, apprehend, see, discover, learn, appreciate, realize, suspect, have a funny feeling, have a hunch, just know, divine, intuit, conceive [23].</i>
Life	1) <i>the existence of an individual human being or animal existence, being, living, animation, aliveness;</i> 2) <i>perceive by a sense or senses: discern, feel, observe, notice, get the impression of, recognize, pick up, be/become cognizant of, be/become aware of, be/become conscious of, get/come to know, tell, distinguish, make out, find, identify, comprehend, apprehend, see, discover, learn, appreciate, realize, suspect [23].</i>

Таблиця 2

Семантична структура ключових лексем на позначення концепту СЕНС ЖИТТЯ в англійській мові

Sense	1) <i>a meaning conveyed or intended</i> 2) <i>conscious awareness or rationality</i> 3) <i>capacity for effective application of the powers of the mind as a basis for action or response</i> 4) <i>an ability to understand, recognize, value, or react to something, especially any of the five physical abilities to see, hear, smell, taste, and feel</i> 5) <i>understanding typically marked by shrewdness and practicality [23]</i>	"meaning" "awareness" "capacity" "ability" "understanding"
Life	1) <i>an organismic state characterized by capacity for metabolism, growth, reaction to stimuli, and reproduction</i> 2) <i>the sequence of physical and mental experiences that make up the existence of an individual</i> 3) <i>spiritual existence</i> 4) <i>a specific phase of earthly existence</i> 5) <i>a principle or force that is considered to underlie the distinctive quality of animate beings [23]</i>	state sequence existence phase quality

життя та його суті – *understanding, perception of life, its gist* [23]. Інші синоніми (табл. 1) розглядатимуться нами як номінатори окремих аспектів концепту СЕНС ЖИТТЯ.

Ключові лексеми на позначення концепту СЕНС ЖИТТЯ в англійській мові виявляються полісемантичними словами. Зважаючи на це, систематизуємо та аналізуємо словникові тлумачення лексем з метою виокремлення всіх змістових складників досліджуваного концепту у межах поняттєвого компонента значення. Семантичну структуру ключових лексем концепту СЕНС ЖИТТЯ на позначення його інваріантних ознак, зафіксованих у лексикографічних джерелах, подаємо у таблиці 2.

У першому визначенні лексеми *sense* (див. табл. 2) ідентифікуємо сему "*meaning*" (зміст, значення), яка у комбінації з іншою семантичною ознакою ("*conveyed*"), визначає сенс як важливість чогось, тобто суть або смисл, який передано, та той, що притаманний певному явищу. У другому визначенні "*conscious awareness or rationality*" експлікуємо сему "*awareness*" (усвідомлення), що позначає розсудливість знання, і здоровий глузд. У третій та четвертій дефініціях "*capacity for effective application of the powers of the mind as a basis for action or response; an ability to understand, recognize, value, or react to something, especially any of the five physical abilities to see, hear, smell, taste, and feel*" актуалізуються семантичні компоненти "*capacity, ability*" (здатність, здібність, можливість). Крім того, у передостанньому тлумаченні ідентифікуємо концептуальні ознаки "*to understand, recognize, value, or react to something*" (розуміти, впізнавати, цінувати, реагувати на щось), а також "*five physical abilities*" (п'ять фізичних можливостей), що визначають сенс як здібність бачити, чути, нюхати, відчувати на смак, мацати. У п'ятій, останній, дефініції експлікуємо сему "*understanding*" (розуміння) на позначення практичного усвідомлення того, що відбувається.

На основі етимологічних розвідок з'ясовано, що сама лексема *sense* походить від латинського *sensus* (від лат. сприйняття, відчуття, значення), що деякою мірою простежується навіть у їхній номінації. У нашій розвідці вдаємося до висновку, що в межах концепту СЕНС ЖИТТЯ фігурує перше значення лексеми *sense* (*a meaning, conveyed or intended*).

У першому визначенні лексеми *life* (див. табл. 2) ідентифікуємо сему "*state*" (стан,

становище), яка у комбінації з іншою семантичною ознакою (*capacity for metabolism, growth, reaction to stimuli, and reproduction*), визначає життя як стан організмів, за котрого характерно мати обмін речовин, зріст, реакцію до подразників та репродукцію. У другому визначенні *the sequence of physical and mental experiences that make up the existence of an individual* експлікуємо сему "*sequence*" (послідовність), яка, комбінуючись з іншою семантичною ознакою (*physical and mental experiences*), окреслює *life* як послідовність фізичних та ментальних пригод, котрі складають існування індивідууму. У третій та четвертій дефініціях (табл. 2) актуалізується сема "*existence*" (існування), що супроводжується лексемами, які ведуть до розуміння того, що життя – лише духовний провідник до пекла чи раю. Тлумачення життя як *a principle or force that is considered to underlie the distinctive quality of animate beings* (табл. 2) надає змогу ідентифікувати семи "*principle, force, quality*", котрі детермінують життя як те, що вирізняє живих істот від неживих. Проведений аналіз словникових дефініцій дозволив вивчити поняттєвий компонент концепту СЕНС ЖИТТЯ і встановити структуру цього концепту.

Ядро концепту СЕНС ЖИТТЯ представлене інваріантними ознаками, що складають його поняттєвий компонент. Таким чином, спираючись на лексикографічні джерела, можна зробити висновок, що СЕНС ЖИТТЯ розуміють як доцільність існування особи з метою:

- особистісного розвитку (інтелектуального, фізичного, психічного);
- освіти (здобуття знань та навичок);
- альтруїзму (допомозі іншим, самопожертви);
- продовження роду, створення сім'ї;
- досягнення щастя та благополуччя;
- служіння Богу;
- потрапляння у рай для порятунку від фізичного болю, страждань, страху смерті;
- всеосяжного єднання людства, служіння якійсь великій справі;
- створення раю на Землі.

Виявлені шляхом компонентного та дефініційного аналізу семантичні складники, що ототожнюються нами з концептуальними ознаками, надають змогу змодельовати ядро концепту СЕНС ЖИТТЯ в англійській мові, утворене вищезазначеними інваріантними ознаками, і можуть бути представлені графічно (див. рис. 1).

Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що смисл людського буття – не безглузде існування, а шлях, сповнений подій, нових відчуттів, знайомств, насолод, хвилювань і т.д.

Важко переоцінити вплив усіх життєвих обставин, які щодня спіткають індивідуумів на подальший розвиток. Так, Джон Грін не є виключенням. Майбутній письменник був вдумливою, закритою дитиною, страждаючою від насмішок однолітків, що пізніше вилилося на сторінках книг у вигляді образів улюблених героїв. За роки навчання він змінив кілька приватних шкіл, про які, попри їх престижність, залишились не найкращі спогади [24]. Дебютний молодіжний роман Джона Гріна «У пошуках Аляски», а точніше його сюжет, є дещо автобіографічним. Колись письменник змінив школу і переїхав до Алабами, оскільки це зробив герой його твору. Схожим є і захоплення автора останніми словами відомих людей. Під час навчання у приватній школі один з учнів помер за нез'ясованих обставин. Образ цього героя став прототипом Аляски (героїні твору, яка змінює уявлення оточення про суть людського існування). У книзі йдеться про реальний світ, в якому живуть сучасні підлітки, про складні, часом жорстокі стосунки між ними, про їхню дружбу і ворожнечу, про шляхи виходу зі складних життєвих ситуацій.

Закінчивши коледж, Джон Грін став підробляти священиком у дитячому госпіталі. Щодня спостерігаючи страждання тяжкохворих дітей, розмовляючи з ними про книги, Грін усвідомив, наскільки важливою для підлітків є цікава література, і захотів стати письменником. Проблеми підлітків, їхні погляди на світ, пошуки свого місця у ньому і сенсу життя складають коло авторських інтересів. Романи Джона Гріна адресовані

здебільшого тінейджерам і батькам, які прагнуть краще зрозуміти своїх дітей і нормалізувати стосунки з ними. Попри різноманітність сюжетів і тем, у проблематиці творів Джона Гріна виділяються загальні риси, характерні для творчості автора у цілому. Це насамперед любов і дружба як абсолютні підліткові цінності, а також спроби осмислити смерть як невіддільну сторону життя і можливість виявити з її допомогою найкраще і найгірше у людині [там само].

Життєве авторське кредо, цілком природно, відображається у концептуальному просторі його творів. Досліджуваний у процесі аналізу мовного матеріалу концепт СЕНС ЖИТТЯ виявляє досить ємний метафоричний простір, в якому актуалізуються його варіантні ознаки.

Метафоричний компонент концепту СЕНС ЖИТТЯ представлений у світогляді Джона Гріна чотирма базовими концептуальними моделями:

1. СЕНС ЖИТТЯ – у тому, щоб гідно його пройти через ЛАБІРИНТ СТРАЖДАНЬ.

2. СЕНС ЖИТТЯ – у вічному ПОШУЦІ СЕБЕ.

3. СЕНС ЖИТТЯ – у СЛУЖІННІ БОГОВІ на Землі та отриманні ПЕРЕПУСТКИ ДО РАЮ.

4. СЕНС ЖИТТЯ – ПРОЙТИ ВИПРОБУВАННЯ, що готуються долею.

СЕНС ЖИТТЯ тісно пов'язаний, на думку автора, з особливою системою світогляду та світосприйняття конкретної людини або групи людей, релігією, що відображається у такому прикладі:

It's not life or death, the labyrinth. Suffering. Doing wrong and having wrong things happen to you. That's the problem. Bolivar was talking about the pain, not about the living or dying. How do you get out of the labyrinth of suffering? [25].

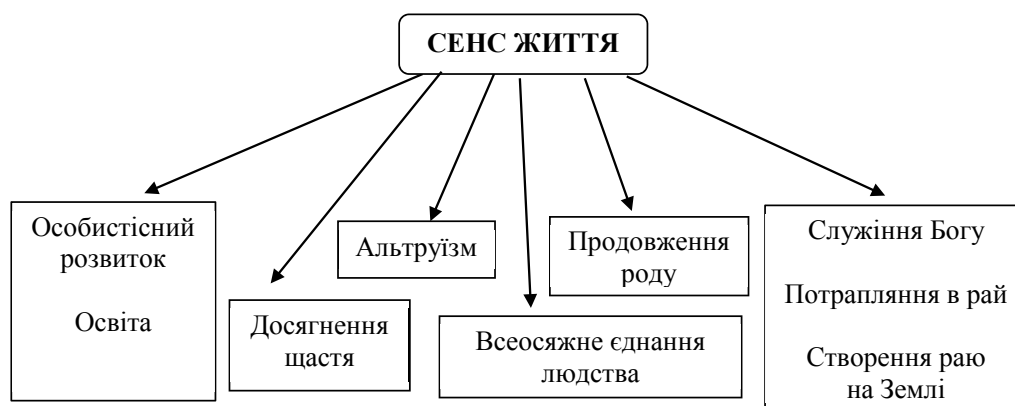

Рис. 1. Ядро концепту СЕНС ЖИТТЯ

Ця мовна ілюстрація свідчить про проведення аналогії між існуванням та лабіринтом страждань. Спостерігається настанова автора у вигляді розкриття наслідку негідного життя. Слова відомої історичної особистості говорять про життя як біль, від якого кожен має знайти шлях до порятунку. Джон Грін має власне уявлення про порятунок від тортур буденності: *The only way out of the labyrinth of suffering is to forgive* [25].

Таким чином, письменник бачить єдиний маршрут з лабіринту – пробачати. Крім того, винагорода за таку великодушність – рай:

Thomas Edison's last words were "It's very beautiful over there". I don't know where there is, but I believe it's somewhere, and I hope it's beautiful [25].

Водночас Джон Грін засуджує людей, які користуються образом Бога лише задля здобуття своїх цілей:

I am going to take this bucket of water and pour it on the flames of hell, and then I am going to use this torch to burn down the gates of paradise so that people will not love God for want of heaven or fear of hell, but because He is God [25].

Джон Грін намагається виявити, як люди проходять через лабіринт страждань, стверджуючи, що уявлення про майбутнє та спасіння не дає можливості насолоджуватися простими щоденними речами та турбуватися про насушне:

Imagining the future is a kind of nostalgia. (...) You spend your whole life stuck in the labyrinth, thinking about how you'll escape it one day, and how awesome it will be, and imagining that future keeps you going, but you never do it. You just use the future to escape the present [25].

Чітко спостерігається віра Джона Гріна у реінкарнацію – релігійно-філософську доктрину, згідно з якою безсмертна сутність живої істоти перевтілюється знову і знову з одного тіла в інше:

When adults say, "Teenagers think they are invincible" with that sly, stupid smile on their faces, they don't know how right they are. We need never be hopeless, because we can never be irreparably broken. We think that we are invincible because we are. We cannot be born, and we cannot die. Like all energy, we can only change shapes and sizes and manifestations. They forget that when they get old. They get scared of losing and failing. But that part of us greater than the sum of our parts cannot begin and cannot end, and so it cannot fail [25].

Письменник ототожнює життя зі сподіванням на «мабуть» (а Great Perhaps). Він

впевнений, що буття – це розвідка, вічний пошук, що на кінцевому етапі призводить до усвідомлення СЕНСУ ЖИТТЯ. Сутність даного концепту розкривається у можливості розглядати сенс життя як причину подій, вбачати у ньому доцільність, постановку цілей та мотивування дій, наприклад:

Francois Rabelais. He was a poet. And his last words were "I go to seek a Great Perhaps." That's why I'm going. So I don't have to wait until I die to start seeking a Great Perhaps [25].

Джон Грін звертається до бачення СЕНСУ ЖИТТЯ різними релігіями, особливими системами світогляду, урешті обравши найбільш слушну, на його думку, буддистську версію:

We are all going, I thought, and it applies to turtles and turtlenecks, Alaska the girl and Alaska the place, because nothing can last, not even the earth itself. The Buddha said that suffering was caused by desire, we'd learned, and that the cessation of desire meant the cessation of suffering. When you stopped wishing things wouldn't fall apart, you'd stop suffering when they did [25].

Автор вбачає сенс життя в існуванні прихильності до тієї єдиної, що надихає і сповнює віри, надії і смислу людське буття, без чого воно стає мізерним (*minor*) і призводить до втрати, що підтверджується наступним мовним фрагментом:

For she had embodied the Great Perhaps – she had proved to me that it was worth it to leave behind my minor life for grander maybes, and now she was gone and with her my faith in perhaps [25].

Концепт СЕНС ЖИТТЯ, абсорбуючи знання людей про суть людського існування, водночас відображає етнокультурну інформацію про цінності людства, рівень духовності окремої людини, її внутрішній світ, представлений чеснотами й особистісними якостями, сформованими в результаті взаємодії з оточенням, суспільними заботами або віруванням у позаземне, містичне, потаємне. З іншого боку, розглядуваний на основі художнього твору, концепт СЕНС ЖИТТЯ має ідіоспецифічні особливості. Світогляд автора сформований його увіруванням у значущість життя не лише земного, а й вічного позаземного з альтруїстичними початками, навіюваними буддистськими ідеями, у чому полягає **смисловий обсяг** концепту СЕНС ЖИТТЯ у світогляді Джона Гріна.

Таким чином, периферія концепту дещо відрізняється від загальноприйнятих уявлень про сенс життя, адже автор схильний вважати, що земне життя – лише випробування людини

у її русі у лабіринті. Насамперед сенс життя – у його якості, не у матеріальних благах, а у духовному зрості та вдосконаленні. Автор розглядає земне життя як тимчасове перебування у матеріальному світі заради вічного.

Головні герої дебютного молодіжного роману Джона Гріна «У пошуках Аляски» досягають нірвани тільки тоді, коли позбуваються бажань, а отже, і страждань та пробачують.

Ставлення людини до світу не обмежується пізнанням як логічним членуванням дійсності, адже людина не лише пізнає світ, але й оцінює його як добрий чи злий, справедливий чи несправедливий, правильний чи хибний. Вона дуже рідко є просто спостерігачем, частіше вона виступає як оцінюючий суб'єкт [1], розглядаючи події та явища крізь призму особистісного світосприйняття, представленого власною системою цінностей, тобто аксіологічною шкалою, сформованою впродовж життя соціальними й духовними чинниками. У такий спосіб, аксіологічна шкала автора представлена опозицією між ШВИДКОПЛИННИМ та ВІЧНИМ, ПОЧАТКОМ та КІНЦЕМ, ДОБРОМ та ЗЛОМ, ЛЮБОВ'Ю та НЕЛЮБОВ'Ю, АЛЬТРУІЗМОМ та ЕГОІЗМОМ.

Висновки. Проаналізований концепт СЕНС ЖИТТЯ як лінгвоментальна одиниця, котра відображає духовну сферу життя суспільства і специфіку релігійного світогляду американців, ґрунтується на біблійних догматах християнства, проте дещо модифікується під впливом буддистських ідей. Перемежування і взаємовплив релігійних поглядів безумовно відображається у смислового просторі досліджуваного концепту.

Концепт має багаторівневу структуру, розглянуту у роботі у межах поняттєвого, метафорично-образного та смислового компонентів значення.

Ядро концепту СЕНС ЖИТТЯ, представлене інваріантними ознаками, що складають його поняттєвий компонент, абсорбує загальноприйнятні уявлення про те, що смисл людського буття – не безглузде існування, а шлях, сповнений подій, нових відчуттів, знайомств, насолод, хвилювань і т.п.

Метафорично-образний компонент концепту представлений у романі Джона Гріна чотирма концептуальними моделями: 1. СЕНС ЖИТТЯ – це ЛАБІРИНТ СТРАЖДАНЬ; 2. СЕНС ЖИТТЯ – у вічному ПОШУЦІ СЕБЕ; 3. СЕНС ЖИТТЯ – у СЛУЖІННІ БОГОВІ на Землі та отриманні ПЕРЕПУСТКИ ДО РАЮ;

4. СЕНС ЖИТТЯ – ПРОЙТИ ВИПРОБУВАННЯ, що готуються долею.

Джон Грін має нетрадиційне, засноване на буддистських ідеях уявлення про сенс життя, унаслідок чого досліджений варіант концепту СЕНС ЖИТТЯ, сформований стабільними та маргінальними ознаками, радикально відрізняється від зафіксованого у лексикографічних джерелах його інваріанта, значною мірою передає специфіку хронотипу, що відображається у заняттях підлітків, особливостях їхнього одягу тощо. Таким є смісловий обсяг концептуального простору СЕНС ЖИТТЯ у світогляді Джона Гріна.

Перспективами подальших досліджень є вивчення інших світоглядних концептів автора.

ЛІТЕРАТУРА:

- Аксенова Н. Д. Роль метафорических бинарных оппозиций в формировании оценки. URL: <http://www.philarts.spbu.ru>.
- Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. М.: Наука, 1988. 341 с.
- Баранов А. Н., Добровольский Д. О. Постулаты когнитивной семантики. Известия АН. Сер. Лит-ры и языка. 1997. Т. 56, №1. С. 11-21.
- Белехова Л. И. Поэтический словесный образ в свете прототипической семантики (на материале текстов современной американской поэзии). Вісник Черкаського державного університету. Серія «Філологічні науки». Черкаси: Черкас. держ. ун-т, 1998. Вип. 7. С. 46-58.
- Болдырев Н. Н. Концепт и значение слова. Тамбов: Тамб. гос. ун-т им. Г. Р. Державина, 2000. 123 с.
- Воркачев С. Г. Семантизация концепта ЛЮБВИ в русской и испанской лексикографии (сопоставительный анализ). Язык и эмоции. Волгоград: Перемена, 1995. С. 125-132.
- Воробйова О. П. Когнітивна поетика в потєбнянській ретроспективі. Мовознавство. 2005. №6. С. 18-25.
- Демьянков В. З. «Концепт» в философии языка и в когнитивной лингвистике. Концептуальный анализ языка: современные направления исследования: сб. науч. трудов. РАН. Ин-т языкознания. М.; Калуга: Эйдос, 2007. С. 26-33.
- Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования. Лінгвістичні студії. Черкаси: Сіач, 1997. Вип. II. С. 3-10.
- Ізотова Н. П. Текстовий концепт ШЛЯХ ДО СЛАВИ в англійських біографічних романах ХХ століття: семантико-когнітивний та наративний аспекти: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04. К., 2009. 252 с.
- Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477 с.
- Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. М.: Наука, 1987. 263 с.
- Красных В. В. От концепта к тексту и обратно (к вопросу о психолингвистике текста). Вестник Московского госу-

- дарственного университета. Сер. 9. Филология. 1998. № 1. С. 53-69.
14. Кубрякова Е. С. Части речи с когнитивной точки зрения. М.: РАН. Ин-т языкознания, 1997. 327 с.
15. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособ. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
16. Ніконова В. Г. Трагедійна картина світу в поезії Шекспіра. Д.: Вид-во Дніпр. ун-ту екон. і права, 2007. 364 с.
17. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж: Истоки, 2002. 191 с.
18. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підруч. Полтава: ДовкілляК, 2008. 712 с.
19. Fauconnier G., Turner M. The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities N. Y.: Basic Books, 2002. 440 p.
20. Jackendoff R. Semantics and Cognition Camb.: The MIT Press, 1995. 283 p.
21. Johnson M., Lakoff G. Why cognitive linguistics requires embodied realism. Cognitive Linguistics. 2002. Vol. 13, № 3. P 245-263.
22. Taylor J. R. Linguistic categorization. Prototypes in linguistic theory. N. Y.: Oxford University Press, 1995. 312 p.
23. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. L.: Macmillan Publishers Ltd, 2007. 1748 p.
24. Wikipedia / John Green. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/John_Green_\(author\)](https://en.wikipedia.org/wiki/John_Green_(author)).
- ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ:**
25. Green John. Looking for Alaska. URL: <https://www.amazon.com/Looking-Alaska-John-Green/>.